

Марина Цветаева

Марина ЦВЕТАЕВА

Туган төбәгенең бөеклөр исеменә қагылышлы булуы һөркемнен
куңеленә хуш килә. Гөрчә узып қына киткән булса да, «Бу
юлдан Ул узган!» дип горурланабыз.

Бу һөркайда шулай.

Әмма бөек шагыйрә Марина Цветаеваның Татарстанга бәйле көн-
нәре хакында әрнеп-сыкрап, тетрәнеп кенә әйттергө мөмкин.

Бу көннәр — Шекспир каләменә генә лаек трагедиянең жән өшет-
кеч финалы.

Юк, бу фажига очен Татарстанның да, халкыбызының да тамчы
кадәр дә гаебе юк. Бөек шагыйрәне гомеренә дөнья буйлатып айкап-
чайкап йөрткән кара язмыш чая һәм афәтле бу шәхес очен Алабуга-
ның аулак йортында элмөк өзөрлөп күйган булган.

Аның ижаты — эчендө кош тырпылдаган сүзлөргө өверелгән фажи-
гале музыка. Аны аңлар очен, тояр очен дөньяның гадәти үлчәм-
нәрендө генә калу житми.

Кыргылыхтан чыгып, Тәнрегә йөз юнәлткән жәмгыяттә адәм
балалары шундай югары сөнгатьнең кадерен белә башлар.

Менә шул чакта Марина Цветаеваның да сөгате сугачак. Тик, ни
аяныч, безде әлегә шигърият кайғысы түгел...

Хәер, жири куенындагы алтын бертекләренең беркәя да ашыгасы
юк. Аларның тәсе үңмый, ә бәһасе арта гына бара.

ЗӨЛФӘТ.

В. АРШИНОВ рәсеме.

Бакча

Тәмугъ газабын доңыяда
Кичкәнәм очен шулай,
Бу кафтаймыш коннәремә
Бакча бир миңа, Ходай.
Кайыларадан интеккәнәм,
Бокрем чыкканы очен,
Эт тормышында яшәп гел
Утлар йотканым очен,
Эшли-эшли хәлдән таен,
Гел чиккән очен вәем—
Күләгәле, жиеләс бакча,
Тын бакча бир, Ходаим.
Ике качак жибәрә күр
Минем шул аулাগыма—
Ничкайян тавыш кефмәстәй
Өнсез-тынсыз багыма.
Тоссез-битсез, жансыз-күзсез,
Эзсез булсыннар алаф,
Ишетмәсен, күрмәсенәр,
Сүзсез булсыннар алаф.
Эйт, Ходаим: Кичкән-курган
Газапларың хакына
Үзен сыман япа-ялгыз
Бакча бирәм мин сиңа!
Үзен сыман япа-ялгыз
Бакча бирәм мин сиңа!
— Ялгыз бакча — ялгыз булсын,
Булмасын ничбер вәем—
Ул бакчада күренимссен
Син үзен дә, Ходаим!
— Андый бакча — теге доңыя
Бит ул, гонайлы бәндә!
— Бакчаң бир, берүк, Ходаим,
Гонайларым ярлыкара
Картаймыш коннәремә.

1934.

XXX

Кызыл ут капкан миләшкә.
Тәлгәшләр янган дорләп.
Күпкан яфрак явынары.
Мин туганмын бу жиргә.
Гүләгән доңыя йозләгән
Чиңкәүнен ҹаннарынан.
Шимбә кон — Изге Иоанн
Богослов коне булган.
Ашыйсым килә бүген дә
Шул ут капкан миләшинен
Кайнафланып янып төрган
Койдергеч бер тәлгәшен.

1916.

XXX

Шагыйрлелегем белмиң мин яздым,
Үйламадым ниләр көтәсен.
Іәр язганым — фонтан шафламасы,
Ракетаның очын колтәсе.

Алар — иәни шайтан малайлары —
Аздығыллар бондә күзелен.
Бер дә уқылмаган ул шигырьләр
Тик бер хакта — яшьлек һәм улем.

Уқылмаган шигырьләрәм ята
Кибетләрдә тузан эчендә.
Ник бер генә кеши сатып алсын! —
Кирәк түргел алар һичкемдә.

Нәзакәтле, затлы шәраблафың
Үз чифаты җисткән шикелле
Чифат җистәр минем шигырьләрәг! —
Нәм аларның килер үз коне.

1913.

Ил

Актарыгызы бар доңяны
Кабызып конdez утлаф —
Юк ул илкәй кафталарада,
Юк хәтта доңялыхта.
Эчкәннәр аны күтәреп,
Ялат күйганиар тобен.
Ничек кайтмак күрәк вайгэ? —
Актараганаар нигезен!
Ботенләй яңа бер илдә
Туарагамы кабаттан?
Кабаттан син менен кара
Бер чөп аткан атка!
Ярый эле сояк-санак
Йсэн қалган ничектер.
Ярый эле башлаф исәп —
Шүпсина да мәң шокер.
Күнакларның бездәнен
Лидагылаф шаккатмас,
Иничек сиңа каткан или
Кыеरчыгы да атмас,
Балта осталалыфы хәтта
Табут та сиңа сатмас.
Иге-чиже күрәнмәслек
Жәннәттәй тоелган ил,
Тәңкәләрғә минем яшьлек
Сүрәте сугылган ил —
Изге Рәсәй — ул юк инде,
Бусы — ботенләй бүтән.
Хәер, мин дә юк бит инде,
Мин дә бүтән бит күптән.

1932.

Әбиеңә

Озынча йоздә салкын қырыслык.
Авыр һәм мәгъфүр кара күлмәгә.
— И яшь әбием! Эйтче, кем утте
Синец тәкәббер бу иреннирне?
Шопениң вальсын затлы залларда
Үйнаган ласа шуши бафмаклар...
Боз кебек салкын бу йозне бизәп

Бодрәләр тошкын ике яңакка.
Кафаши — туры, монды, нәзберек.
Үзен яклаға әзәр бу караш.
И яшь әбием! Кем сиң? Эйт миңа!
Яшь хатын-кызлар болай кафамас...
Комсыз һәм топсез жири куеннина
Нинди серләрең киттәң син алым?
Егерме яшьлек поляк гүзәле,
Ахырга кадәр булдымы янып?
Сада бер копәд саф жисиллар исекән,
Кара йолдызлар сунгенинәр күктә.
Эйт әле, әби, синнән күркәнме
Минем җандагы усал бу фетнә?

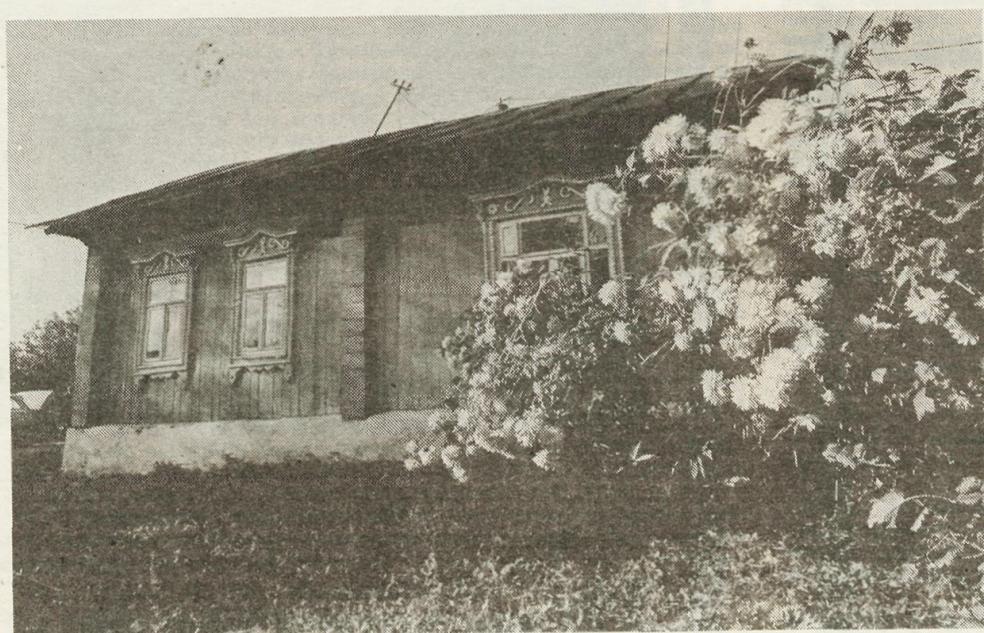
1914.

X X X

Әнә — тагын бер әтәрәзә.
Йокысы қақшан тагын.
Жыелгандыр бәлки анда
Сыйлы, шәраблы табын.
Бәлки, икәү сыенгандыр
Тонге шиши тыңлыкка.
Шундай йокысыз тәрәзә
Бар, дустым, һәрбер йортта.
Кавышу һәм аерылышу
Авазы — тонге тәрәз!
Гашыйк җасапнағыңыз мәңгелек
Газабы — тонге тәрәз!
Йозләгән шәм яктысымы,
Өч шәм яктысы миқән?
Жаннарымның бар тыңысын
Югалттым инде күптән.
Минем йортта да, дускаем,
Нәкъ шундай хәлләр инде.
Каракы бер күзләремә,
Аңачы хәлләрмәне.
Дога кыл берүк, дускаем,
Тәгәлә тарафына —
Йокысыз йорт рухына һәм
Утлы тәрәз рухына!

1916.

ЗӨЛФӘТ тәржемәләре.

Алабуга. Марина Цвётаева яшәгән йорт.

Шагыйрәнең кабер ёсте ташы.